

ธรรมชาติของมนุษย์

คำที่ใ้หมายถึงธรรมชาติของมนุษย์ในภาษาจีนคือคำว่า "จิ้ง" นั้น มีปรากฏใ้ช้อยู่บ่อยมากในคัมภีร์โบราณของจีน ในคัมภีร์หลันทวี่ (The Analects) ของขงจื้อเองก็มีปรากฏอยู่เพียงไม่กี่แห่ง ทั้งไม่ได้แสดงความหมายเอาไว้ให้กระจ่างชัดเท่าใดนัก คำพูดของขงจื้อที่มักถูกยกกันอ้างอิงอยู่เสมออยู่ที่ว่า "ธรรมชาติ(จิ้ง)ของมนุษย์มีความคล้ายคลึงใกล้เคียงกัน การฝึกฝนอบรมทำให้แตกต่างห่างไกลกัน" ¹ ก็มีใ้ได้ออกความหมายของ"ธรรมชาติ"เอาไว้ เพราะต้องการเน้นความสำคัญของการศึกษามากกว่าจะเป็นคำพูดที่อธิบายธรรมชาติของมนุษย์ว่าที่คล้ายคลึงกันนั้นเป็นต้นใด จื่อกงผู้เป็นลูกศิษย์คนสำคัญของขงจื้อคนหนึ่งถึงกับกล่าวไว้ว่า ไม่เคยใ้ได้ยินคำสอนของขงจื้อเกี่ยวกับธรรมชาติ (จิ้ง) และวิถีแห่งสวรรค์ (เทียนเต๋า) เลย ² แสดงให้เห็นใ้ชัดเจนว่า ขงจื้อมีความสนใจใ้ปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์น้อยมาก

นักปรัชญาของลัทธิขงจื้อโบราณที่มีชื่อเสียงขึ้นมากจากการอธิบายเรื่องธรรมชาติของมนุษย์มีอยู่ 2 คนด้วยกันคือเมิ่งจื้อและสวี่นจื้อ ทั้งสองคนนี้ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการเสนอทฤษฎีธรรมชาติของมนุษย์ขึ้นมา คือต้องการสนับสนุนการปฏิบัติตามหลักธรรมของขงจื้อ แต่เหตุผลและวิธีการอธิบายธรรมชาติของมนุษย์ของทั้งสองกลับแตกต่างกันเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ เมิ่งจื้อเชื่อว่า ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่ดีงาม แต่เป็นธรรมชาติที่เปราะบางง่ายต่อการสูญเสียทำลาย และมนุษย์ก็มักจะทำรักษาธาตุแท้ดังกล่าวเอาไว้ไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยจริยธรรมของ

¹ The Analects, 17/2.

² Ibid., 5/12.

ของจื๊อเป็นหลักในการรักษาธาตุแท้ที่ดั้งงามเอาไว้และ เป็นเครื่อง เหนี่ยวรั้งให้ธรรมชาติที่สูญเสียไปกลับคืนมาสู่ตัวอีกครั้ง ส่วนสวีนจื๊อมีความเห็นว่า ธรรมชาติของมนุษย์มีความชั่วร้ายแฝงอยู่มาแต่ดั้งเดิม อันเป็นกมลสันดานที่มีร่วมกับสัตว์ โลกชนิดอื่นๆ ความดีงามของมนุษย์ เป็นผลเกิดมาจากวัฒนธรรมที่พัฒนา มาตามลำดับ โดยเหตุนี้ มนุษย์จึงต้องพยายามยกระดับของตัวเองให้เจริญขึ้นเรื่อยๆ เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของขงจื๊อ

นักปรัชญาทั้งสองนี้ ยอมรับในหลักการพื้นฐานร่วมกันหลายอย่าง เช่นยอมรับว่า จริยธรรมที่สมบูรณ์เป็นเป้าหมายที่มีค่าสูงสุดสำหรับความเป็นมนุษย์ ยอมรับว่ามนุษย์มีความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดดังกล่าวได้ และยอมรับร่วมกันว่า วิธีการบรรลุเป้าหมายจะกระทำ ได้ก็ โดยการศึกษา จะต่างกันก็แต่เพียงว่า ในขณะที่เมิ่งจื๊อ เชื่อว่าคุณธรรมเป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมของมนุษย์ที่สูญเสียไปและมนุษย์จะต้องนำคืนมา โดยการศึกษา สวีนจื๊อกลับเชื่อว่า คุณธรรมของมนุษย์มีใ้สมบัติดั้งเดิมในตัวมนุษย์ แต่เป็นสิ่งที่ได้มาอย่างยากลำบากจากการ ขวนขวายศึกษาและปฏิบัติตามหลักจริยธรรม¹

กล่าวกันว่าปรัชญาของเมิ่งจื๊อเป็นพัฒนาการของลัทธิขงจื๊อสายอุดมการณ์นิยม (Idealism) เพราะเชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นอุดมการณ์ที่มนุษย์ควรไขว่คว้าเข้าไปถึง ส่วนปรัชญาของสวีนจื๊อ เป็นพัฒนาการสายสังคมนิยม (realism) เพราะเขาตัดสินลักษณะของธรรมชาติมนุษย์จากปรากฏ การณ์ที่เห็นกันอยู่ หากพิจารณาในแง่ปรัชญาแล้ว ความคิดของนักปรัชญาทั้งสองนี้ย่อมมีคุณค่าและ ความสำคัญ โดยเท่าเทียมกัน แต่ในประวัติศาสตร์ปรัชญาจีนกลับปรากฏว่า ในกาลต่อมา ทฤษฎีของ

¹ Theodore de Bary, and Wing-tsit Chan, Source of Chinese Tradition I : 100.

Both men agreed upon the worth of perfect virtue, both agreed that all men are potentially able to attain it; they even agreed in general that the way to attain it is through the study and imitation of the sages. But where Mencius saw this goodness as something once possessed by all but later lost, Hsün tzu regarded it as the hard-won achievement of effort and art.

เมิ่งจื่อได้รับการยอมรับและยกย่องมากกว่า และถือกันว่าคำสอนของเมิ่งจื่อเป็นคำสอนมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นหลักสำหรับการอ้างอิงของเหล่าสำนักขงจื๊อทั้งหลาย ได้เทียบเท่ากับคำสอนของขงจื๊อเอง มีเหตุผลอยู่หลายประการที่สนับสนุนให้ปรัชญาของเมิ่งจื่อ เพื่อผูกมัดของสุวินฉือกล่าวคือ ในประการแรก งานของเมิ่งจื่อได้ภาวไปได้สละสลวยและมีคุณค่าทางวรรณกรรมมากกว่า¹ ทำให้เป็นที่นิยมอ่านกันในหมู่ชาวชนมากกว่างานของสุวินฉือ ประการต่อมา ควรทราบว่าปรัชญาของสุวินฉือซึ่งว่าด้วยธรรมชาติดั้งเดิมที่เลวร้ายของมนุษย์ ได้มีชะตากรรมต่อมาในภายหลังถือเป็นรากเงาของลัทธินิติธรรมนิยม (Legalism) ซึ่งเป็นลัทธิที่มีโอกาสนำมาทดลองใช้จริงในสมัยของจักรพรรดิฉินชื่อหวัง ผลของการปกครองภายใต้การกักนำของระบบรัฐชาติดังกล่าว สะท้อนออกมาในรูปของความ โหดร้ายต่างๆดังปรากฏแจ่มชัดอยู่ในประวัติศาสตร์ของสมัยนั้น ความฝังใจต่อเหตุการณ์อัน โหดเหี้ยมต่างๆเหล่านั้น ทำให้ชาวจีนพากัน เชิดชวยาคดอดทัศนะอันมีพื้นฐานแบบพุนิยม (Pessimism) แฝงอยู่ จึงทำให้ปรัชญาของสุวินฉือได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย นอกจากนี้ เหตุผลประการที่สำคัญที่สุดที่ถ่วงส่ง เสริมปรัชญาของ เมิ่งจื่อก็คือ ระบบรัฐชาติของจีนที่รุ่งเรืองขึ้นมาในสมัยหลัง ไม่ว่าจะป็นปรัชญาเต๋าหรือพุทธปรัชญา ล้วนแล้วแต่มีพื้นฐานของคำสอนที่เป็นไปในแนวเดียวกันกับคำสอนของเมิ่งจื่อเสีย เป็นส่วนใหญ่ จึงเท่ากับช่วยสนับสนุนความเห็นของเมิ่งจื่ออยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในปรัชญาขงจื๊อใหม่ หลังจากที่หันหัวได้เสนอทฤษฎี "ทงเต๋า" ขึ้นมา ฐานะของเมิ่งจื่อก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากถือกันว่าเป็นนักปราชญ์คนสุดท้ายที่ได้รับมรดก "เต๋า" ที่เหมาจากขงจื๊อ แม้กระทั่งขงจื๊อเอง ก็ได้ยกย่องคัมภีร์ เมิ่งจื่ออย่างมากจนถึงกับจัดเข้าเป็นหนึ่งในจตุรปรกต์อันศักดิ์สิทธิ์ของลัทธิขงจื๊อจึง เขาได้ เป็นหลักฐานปฐมนุมีและหีบบริภมาอ้างอิงอยู่เสมอ นอกจากนี้ เขายังได้อาศัยหลักปรัชญาของ เมิ่งจื่อ เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการอธิบายปัญหาต่างๆของลัทธิขงจื๊ออีกด้วย

ทฤษฎีของ เมิ่งจื่อว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์มีจุดบกพร่องที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ ประการแรกเขาไม่สามารถอธิบาย โครงสร้างของธรรมชาติของมนุษย์ ได้อย่างแจ่มชัดพอ เมิ่งจื่อพยายามชี้ให้เห็นว่า ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ควรจะเป็นองค์ประกอบส่วนที่ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่า

¹ D.C.Lau, Mencius, (Penguin Books, 1976), pp.7-8.

มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์เครื่องอย่างใด ส่วนองค์ประกอบที่เป็นคุณสมบัติร่วมกัน เช่น ความอยากกระหาย ความต้องการในการสืบพันธุ์ หรือสัญชาตญาณในการหลบภัย เหล่านี้เป็นต้น ไม่ควรนับว่าเป็นธรรมชาติดั้งเดิมอันดั้งเดิมของมนุษย์ ตามทัศนะเช่นนี้ เขาจึงเชื่อว่า มีแต่คุณธรรมหลักทั้ง 4 (เหยิน, อี้, หลี่, จื่อ) เท่านั้นที่เป็นธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์ ยิ่งเจริญคุณธรรมทั้ง 4 นี้ได้มากเท่าใด ธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์ก็จะยิ่งปรากฏชัดในตัวบุคคลนั้น และทำให้ห่างจากความ เป็นเครื่องชาตคอกไป ในทางตรงข้าม ถ้าปล่อยปละละเลยการพัฒนาคุณธรรมเหล่านี้ ก็จะทำให้ความเป็นมนุษย์เสื่อมโทรมลงและทำให้มีสภาพที่ไม่แตกต่างไปจากสัตว์อื่นๆ เท่าใดนัก ความเห็นของเมิ่งจื่อเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาตามมาว่า เป็นเพราะเหตุใดมนุษย์จึงมีโครงสร้างธรรมชาติที่ ผิดแผกไปจากสัตว์ และคุณธรรมทั้ง 4 จะใช้ เป็นเกณฑ์การแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างสัตว์กับ มนุษย์ได้เสมอไปหรือไม่ สัตว์เครื่องจะไม่มีโอกาสสร้างสมคุณธรรมเลยหรือ และมนุษย์ที่ ปราศจากคุณธรรมเลย เหตุใดจึงยังคงได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์อยู่ ปัญหาต่างๆเหล่านี้ จะได้รับการ อธิบายจากจูกี้ในสมัยหลัง เมื่อเขาได้วิเคราะห์ถึง โครงสร้างของธรรมชาติมนุษย์แล้ว

ข้อบกพร่องประการต่อมาของทฤษฎีธรรมชาติของมนุษย์ของ เมิ่งจื่อก็คือการอธิบายเกี่ยวกับ ปัญหาเรื่องความเลวร้าย ในเมื่อธรรมชาติของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่ดีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว ความ เลวร้ายต่างๆของมนุษย์จะมีที่มาอย่างไรและเกิดขึ้นได้อย่างไรเล่า ดูเหมือนเมิ่งจื่อจะไม่สามารถ ตอบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เลย จึงได้แต่กล่าวว่า "ธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่าดีนั้น หมายถึง สมรรถนะภาวะ (potentiality) ที่จะสร้างสรรค์ความดีเท่านั้น ถ้ามนุษย์เลือกทำสิ่งชั่วร้าย ก็ย่อมไม่ใช่ความบกพร่องของธรรมชาติดังกล่าว... ถ้าแสวงหาก็จะพบธรรมชาติที่ดี และถ้าละเลย ก็สูญเสียไป..."¹ คำตอบของเมิ่งจื่อนี้ เป็นเหตุให้รหัสหาในเรื่องธรรมชาติที่ดีของมนุษย์หมด ความหมายลงไปมาก เพราะเกณฑ์การตัดสินการกระทำไปตกอยู่กับการเลือกกระทำของตัวมนุษย์เองมากกว่าจะอยู่ที่อิทธิพลของธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ นอกจากนั้นก็ยังไม่ได้อธิบายให้กระจ่างชัดกว่าเดิมแต่อย่างใด เพราะในเมื่อมนุษย์มีธรรมชาติที่ดีแล้ว เหตุใดจะเลือกกระทำความเลวร้ายได้อีกเล่า ก็ยังเป็นปัญหาอยู่ดังเดิม แม้เขาจะพยายามอธิบายต่อไปว่า การเลือกกระทำ

¹ Mencius, 6 A : 6.

เลวร้ายของมนุษย์ เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นเหตุ หรือเกิดจากความล้มเหลวในการพัฒนา
 ธรรมชาติส่วนที่ดี หรือเพราะความเกียจคร้านของมนุษย์หรือความ โง่เขลาเป็นเหตุ¹ คำอธิบาย
 เหล่านี้ก็ยังมิได้เป็นคำตอบที่น่าพอใจนัก เพราะผลที่สุดก็ยัง ไม่สามารถหาสาเหตุและตัวตนของความ
 เลวร้ายได้ คำตอบของเม็งจื่อเกี่ยวกับความเลวร้ายล้วนแล้วแต่เป็นคำตอบในแง่ลบ (negative)
 ว่า ความเลวร้ายก็คือความไม่ดีและมีสาเหตุมาจากความบกพร่องของส่วนที่ดีที่สำคัญ ซึ่ง เป็น
 คำตอบแบบกำปั้นทุบดินที่ไม่ได้ให้ความกระจ่างแต่อย่างใด

เมื่อจู่จิได้พยายามอธิบายทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เขาก็ได้อาศัยความเห็นของ
 เม็งจื่อเป็นแนวทางที่สำคัญในการตีความ ดังนั้นจู่จิจึงมีความเชื่อ เห็นเดียวกับเม็งจื่อว่ามนุษย์มี
 ธรรมชาติดั้งเดิมที่ดีอยู่ก่อนแล้ว และ โดยเหตุนี้จึงตกเป็นภาระของ เขาที่จะต้องแก้ไขข้อบกพร่องที่
 สำคัญของ เม็งจื่อดังกล่าวข้างต้นด้วยการตอบปัญหาแสดง เหตุผลของธรรมชาติที่ดีและที่มาของความ
 เลวร้าย เพื่อ เป็นการสนับสนุนยืนยันความเห็นของ เม็งจื่อ ซึ่งจู่จิก็สามารถทำได้โดยอาศัยทฤษฎี
 เรื่อง "หลี่" เป็นพื้นฐานเช่นเคย

โครงสร้างของธรรมชาติของมนุษย์

ตามทฤษฎีโครงสร้างจักรวาลของจู่จิ ได้ทราบแล้วว่า องค์ประกอบพื้นฐานของจักรวาล
 ได้แก่ "หลี่" ซึ่ง เป็นนามธรรมอันบริสุทธิ์ที่เป็นกฎเกณฑ์ เหตุผลกำหนดความเป็นไปของจักรวาล และ "ฉี่"
 ซึ่งเป็นพลังสร้างสรรค์ให้ตกลงกำหนดของนามธรรมดังกล่าวปรากฏเป็นรูปธรรมหรือตัวตนขึ้น องค์ประกอบ
 ทั้งสองนี้ต่างก็ ไม่ขึ้นแก่กัน แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงสร้างของธรรมชาติ
 ของมนุษย์ก็จะอธิบายได้ในลักษณะเดียวกันนี้ กล่าวคือมีนามธรรมบริสุทธิ์กับพลังสร้างสรรค์ให้เกิดเป็น
 รูปธรรมเป็นองค์ประกอบ 2 สิ่งอยู่ในตัว จะต่างกันก็ เรียงแต่โครงสร้างของจักรวาลเป็น โครงสร้าง
 ในระดับสากล (Universal) ส่วน โครงสร้างของมนุษย์เป็น โครงสร้างในระดับของสิ่งเฉพาะ
 (Particular) เท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง โครงสร้างของมนุษย์คือปัจเจกภาพซึ่งรับเอาลักษณะแห่ง
 สากลภาพเข้ามาไว้ในตัวนั่นเอง

1

Ibid., 4 A: 10.

สารัตถะในตัวของมนุษย์ตลอดจนปัจเจกภาวะอื่นๆทั้งหลาย ย่อมมีเนื้อหาเป็นไปตามกฎเกณฑ์ และเหตุผลของจักรวาลหรือ"หลี่"ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าไม่มีสิ่งใดในจักรวาลนี้ที่จะปราศจาก"หลี่"อยู่ในตัว แต่เพื่อเป็นการเน้นให้เห็นถึงแง่มุมที่จำเพาะเจาะจงลงไป จูซีจึงใช้คำว่า"ซิง"แทนกฎเกณฑ์ เหตุผลที่แฝงเป็นสารัตถะในปัจเจกภาวะต่างๆดังกล่าว คำว่า"ซิง"หรือ"ธรรมชาติ"จึงหมายถึงเหตุผล ที่คอยกำหนดความเป็นไปของปัจเจกภาวนั้นๆซึ่งก็เป็นเหตุผลเดียวกันกับเหตุผลของจักรวาลนั่นเอง "ซิง"จึงเป็นไวพจน์กันกับคำว่า"หลี่" เช่นเดียวกับที่คำว่า"เทียน"และ"มิ่ง"ก็เป็นไวพจน์กันกับ"หลี่" ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่แล้วมา ถ้าจะเปรียบเทียบกันที่แตกต่างกันของศัพท์เหล่านี้ ก็จะพบว่า หากใช้คำว่า"เทียน"เพื่อเน้นในแง่ที่เป็นผู้ออกคำสั่ง ใช้คำว่า"มิ่ง"ในแง่ที่เป็นเนื้อหาของคำสั่ง และใช้คำว่า"หลี่"เพื่อเน้นในแง่ที่เป็นเหตุผลของคำสั่ง "ซิง"ก็จะใช้ในแง่ที่เน้นว่าเป็นผู้รับคำสั่งนั้นมายึดถือปฏิบัติ¹ จูซีจึงกล่าวไว้ว่า "ซิง ก็คือ หลี่ นั้นเอง แต่เพราะว่าเป็นหลี่จึงมนุษย์ได้รับเอามาเป็นของเฉพาะตน จึงได้ชื่อว่า ซิง"²

เนื่องจาก"หลี่"เป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นทั้งความจริงและความดีสูงสุด ดังนั้น "ซิง"จึงเป็นภาคที่แบ่งแยกมาจาก"หลี่"จึงย่อมมีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ด้วย จูซีจึงกล่าวได้อย่างมั่นใจว่าธรรมชาติของมนุษย์ย่อมเป็นธรรมชาติที่ดีงาม เพราะธรรมชาตินั้นก็คือสิ่งเดียวกันกับกฎเกณฑ์อันเที่ยงแท้และเที่ยงธรรมของจักรวาลนั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่า คำว่า"ซิง"ที่จูซีใช้นี้ มีความหมายกว้างขวางกว่าที่เมิ่งจื่อได้ใช้ชื่อก่อน กล่าวคือ เมิ่งจื่อใช้คำว่า"ซิง"หมายถึงเฉพาะธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ถือว่าธรรมชาติดังกล่าวจะเป็นส่วนประกอบอยู่ภายในตัวของสัตว์โลกชนิดอื่นด้วย แต่จูซีใช้หมายถึงธรรมชาติของสรรพสิ่งในจักรวาล ดังนั้น ไม่เพียงแต่สัตว์อันมีชีวิตทั้งหลายเท่านั้น แม้แต่สิ่งที่ไม่มียังมีชีวิตทั้งหลายหรือปรากฏการณ์ใดๆต่างก็มี"ซิง"เป็นองค์ประกอบส่วนที่ติดอยู่ในตัวทั้งสิ้น มนุษย์จึงมิใช่สิ่งเดียวเท่านั้นที่มีธาตุแท้อันดีงามอยู่ในตัว จักรวาลทั้งจักรวาลและสรรพสิ่งในจักรวาลก็ล้วนแล้วแต่มีธาตุที่ดีดังกล่าวอยู่ โดยถ้วนทั่ว "ในใจเหล่านี้ ไม่มีสิ่งใดเลยที่จะปราศจาก ซิง เมื่อ

¹ Chu Hsi, The Philosophy of Human Nature, p.6.

² Ibid., p.13.

มีสิ่งนี้ ก็ย่อมมี สิ่ง ของสิ่งนี้ด้วย" ¹ เมื่อจักรวาลเป็นสิ่งที่มิระเบียบและมีเหตุผลอันดีงาม การเกิดของสรรพสิ่งก็ควรจะเป็นไปเพื่อความดีงามและมีเหตุผลอันดีงามรองรับอยู่เสมอ ความผิดพลาดและความเลวร้ายต่างๆ ไม่น่าจะเป็นเจตนาตั้งเดิมของจักรวาลที่เปี่ยมไปด้วยเหตุผลนี้ จึงกล่าวได้ว่า จูฬิสามารถยกเหตุผลประกอบความเห็นในเรื่องธรรมชาติที่ดีของมนุษย์ได้ดีกว่าและเป็นสากลกว่าเหตุผลของ เมิ่งจื่อผู้ถือว่าสวรรค์เป็นผู้ตั้งใจประทานธรรมชาติอันดีงามให้แก่มนุษย์ เป็นกรณีพิเศษ

การที่เหตุผลและกฎเกณฑ์ของจักรวาลจะปรากฏให้เห็น เป็นเหตุผลและกฎเกณฑ์ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัย "ฉี่" ในการสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น โดยฉี่ใด ธรรมชาติของปัจเจกภาวะทั้งหลายก็จำเป็นต้องอาศัย "ฉี่" โดยฉี่นั้น "ฉี่" ย่อมไม่สามารถมีอยู่ได้โดยปราศจาก "ฉี่" จึงเป็นพลังที่สร้างสรรค์ตัวตนให้แก่สรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นในระดับสากลภาวะหรือในระดับปัจเจกภาวะ โดยเหตุนี้ "ฉี่" หรือธรรมชาติของปัจเจกภาวะทั้งปวงจึงต้องผ่านกระบวนการของ "ฉี่" ในการให้กำเนิดเป็นตัวตนเสียก่อน และเมื่อได้ผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้ว ปรากฏการณ์ของปัจเจกภาวะที่แสดงออกมานั้น ก็จะแตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจาก "ฉี่" เป็นพลังที่มีอิทธิพลเฉพาะ เป็นองค์มูละ จึงมีสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปมาอยู่ตลอดเวลา และเป็นเหตุให้หมอบัจจยี่ในการกำเนิดแก่ปัจเจกภาวะต่างกันไปตามแต่สถานะและกาลเวลา เหตุปัจจยี่ที่ปัจเจกภาวะได้รับต่างหากนี้จึงส่งผลให้ปรากฏการณ์หรือตัวตนของปัจเจกภาวะมีความแตกต่างหลากหลายเป็นอันดีไปด้วย ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า "ฉี่" เป็นตัวการสร้างความหลากหลายให้เกิดแก่สรรพสิ่ง ทั้งที่สรรพสิ่งมีธรรมชาติตั้งเดิมที่เหมือนกันมาเปรียบเสมือนกับการเอาภาชนะที่ต่างรูปต่างขนาดไปตักตวงเอาน้ำจากลำธารมา แม้ธรรมชาติของน้ำจะยังคงเป็นน้ำอยู่เช่นเดิม แต่รูป กลิ่นและสีของน้ำที่ปรากฏอยู่ในภาชนะก็ย่อมแตกต่างกันออกไปตามแต่ขนาดรูปร่างและคุณสมบัติของภาชนะที่ใช้บรรจุอยู่ หรือเปรียบเสมือนแม่พิมพ์พิมพ์เดียวกันซึ่งใช้วัสดุต่างหากที่ผสมในวาระและอัตราส่วนที่ต่างกันเป็นวัสดุในการพิมพ์ ก็ย่อมทำให้ผลิตผลจากแม่พิมพ์นั้นมีรูปลักษณะและคุณสมบัติที่ผิดเพี้ยนไปจากกันเป็นต้น ดังนั้น นอกจาก "ฉี่" จะเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดรูปธรรมแก่สรรพสิ่งแล้ว ยังมีบทบาทในการบิดเบือนสภาวะและคุณสมบัติตลอดจนความสมบูรณ์

¹ Fung Yu-lan, A History of Chinese Philosophy, II : 551.

ของ"หลี่"ในตัวสรรหสิ่งให้เกิดความหลากหลายไม่เท่าเทียมกันในทางปรากฏการณ์อื่นอีกด้วย สัจ-
ภาวะที่มีเพียงหนึ่งเดียวของจักรวาลจึงแสดงออกเป็นความหลากหลายได้ควยอำนาจและการกระทำ
ของ"ฉี่" โดยประการฉะนี้

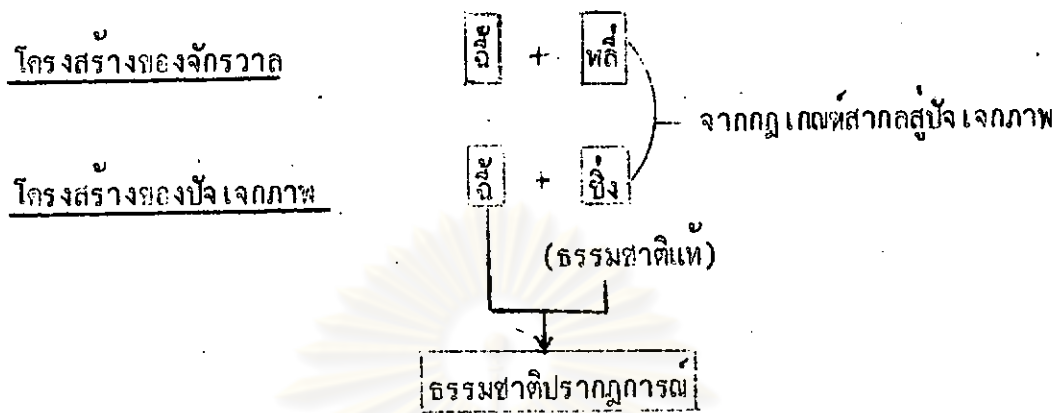
จูซีจึงแบ่งธรรมชาติของมนุษย์ออกเป็น 2 ภาคด้วยกัน ได้แก่ภาคที่หมายถึงธรรมชาติดั้งเดิม
ที่ปัจเจกภาวะทั้งปวงรวมทั้งมนุษย์ได้รับมาจากกฎเกณฑ์สากลมาเป็นสารัตถะประจำตัวของตน และ
ภาคที่หมายถึงธรรมชาติประจำตัวปัจเจกภาวะทั้งหลายที่เป็นรูปธรรมขึ้นมาจากขบวนการสร้างสรรค์
ของ"ฉี่" ภาคแรกอันเป็นภาคที่บริสุทธิ์ซึ่งมีสรรพสิ่งต่างก็มีอยู่อย่างเท่าเทียมกันนั้น จูซีเรียกว่า
"เป็นหยวน"หรือธรรมชาติแท้ (Essential Nature) ส่วนในภาคหลังนี้ เป็นปรากฏการณ์อัน
หลากหลายแตกต่างกันไปตามปัจจัยที่ต่างกันนั้น ก็เรียกว่า "ฉี่จื่อ"หรือธรรมชาติปรากฏการณ์
(Physical Nature) ปัจเจกภาวะทั้งหลายต่างก็มีโครงสร้างของธรรมชาติเป็นเช่นนี้เหมือนกัน
หมด ในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติจึงต้องให้ความสำคัญแก่ทั้งสองภาคนี้ควบคู่กันไปเสมอ
เพื่อสามารถแยกแยะสัจภาวะจากรูปธรรมอันไม่เที่ยงได้ถูกต้อง

การพิจารณาธรรมชาติแท้โดยปราศจากข้อมูลของปรากฏการณ์ประกอบ ย่อมทำให้การพิจารณา
นั้นไม่สมบูรณ์ และการพิจารณาปรากฏการณ์แต่เพียงด้านเดียว โดยไม่สนใจในสัจภาวะของ
ธรรมชาติแท้ ก็จะเป็นหนทางนำไปสู่ความคลุมเครือและทำให้ไม่สามารถเข้าใจธรรมชาติได้
อย่างแจ่มแจ้ง การแยกส่วนประกอบทั้งสองนี้ออกจากกันย่อมเป็นความผิดอย่างมหันต์¹

โครงสร้างของธรรมชาติของมนุษย์ตลอดจนสรรพสิ่ง อาจจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
โดยอาศัยแผนภูมิเปรียบเทียบดังต่อไปนี้

¹ Fung Yu-lan, A History of Chinese Philosophy, II : 555.

A discussion of the nature without the physical elements
is incomplete. A discussion of the physical element without the nature
lead to obscurity. To differentiate these into two separate entities
is wrong.

ปัจเจกภาพแต่ละปัจเจกภาพในจักรวาลจึงมีธรรมชาติปรากฏการณ์ที่ต่าง ๆ กันออกไปทั้งที่มีสสารัตถะหรือธรรมชาติแท้ในตัวเหมือนกับ อยากรู้ก็ตาม ในความหลายหลากของธรรมชาติปรากฏการณ์เหล่านี้ ก็ยังมีลักษณะร่วมบางอย่างอยู่ด้วย ซึ่งเป็นลักษณะที่ใฝ่เป็นหลักเกณฑ์สำหรับจัดแบ่งปัจเจกภาพเป็นหมวดหมู่ (Categories) ขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น นก 2 ตัวเป็นปัจเจกภาพ 2 หน่วยที่มีธรรมชาติปรากฏการณ์ต่างกัน แต่ในตัวนกทั้ง 2 นั้นก็ยังมีลักษณะร่วมกันอยู่บางข้อที่จะทำให้ถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่เดียวกันและต่างออกไปจากสัตว์หมู่อื่นประเภทอื่น เป็นต้น ดังนั้น การจำแนกความแตกต่างให้แก่ปัจเจกภาพทั้งหลาย โดย "ดี" จึงมีลักษณะการจำแนกอยู่ 2 ลักษณะด้วยกัน คือการจำแนกโดยอาศัยหมวดหรือชนิดเป็นเครื่องบอกความแตกต่างอย่างหนึ่ง และการจำแนกโดยมีตัวตนเฉพาะของแต่ละปัจเจกภาพเองเป็นเครื่องแสดงความแตกต่างอีกอย่างหนึ่ง สรรเสริญทุกสิ่งจึงมีธรรมชาติปรากฏการณ์ที่แตกต่างไปจากกันและกัน โดยลักษณะหมวดหมู่อย่างหนึ่งและโดยลักษณะเฉพาะอีกอย่างหนึ่ง ปัจเจกภาพที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันจะสามารถชี้หน้าตัวตนจนมีความเท่าเทียมกันได้ แต่ไม่อาจชี้หน้าให้เจริญตามหมวดหมู่ไปได้ เช่น มนุษย์เป็นปัจเจกภาพที่ต่างหมวดหมู่กับสัตว์ ย่อมไม่อาจมีชันนาการในทางต่ำลงจนกระทั่งกลายเป็นสัตว์ไป เช่นเดียวกับที่สัตว์ก็ไม่สามารถชันนาขึ้นให้เท่าเทียมกับมนุษย์ได้ แต่ในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองซึ่งมีความแตกต่างกันแต่เพียงเฉพาะลักษณะของตัวตนเท่านั้น ย่อมมีโอกาสที่จะชี้หน้าให้เท่าเทียมกันได้ดังนี้ เป็นต้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ "ดี" มีวิธีการกำหนดปัจจัยให้แก่ปัจเจกภาพทั้งปวงแตกต่างกันดังจะได้ขยายความต่อไป

ก. ความแตกต่างระหว่างธรรมชาติ(ปรากฏการณ์)ของมนุษย์และสัตว์

ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่เป็นพื้นฐานชั้นปฐมก็คือความแตกต่างกันในทางกายภาพ รูปร่างลักษณะของมนุษย์ย่อมแตกต่างไปจากสัตว์ และในสัตว์แต่ละชนิดก็ยังมีรูปร่างที่ต่างกันออกไป นับไม่ถ้วน ความแตกต่างทางกายภาพนี้เนื่องมาจากขบวนการสร้างสรรค์รูปธรรมให้แก่ปัจเจกภาพ ทั้งปวงดังได้กล่าวมาแล้ว การเกิดมีรูปร่างขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยธาตุทางวัตถุเป็นวัสดุในการสร้าง ซึ่งก็ได้แก่ปฐมธาตุทั้ง 5 (อู่สิง) คือ ดิน, น้ำ, ลม, ไฟ และ โลหะนั้นเอง อัตราร่วนที่ต่างกัน ของการผสมผสานระหว่างปฐมธาตุทั้ง 5 นี้ ทำให้รูปลักษณะของปัจเจกภาพทั้งหลายแตกต่างกันออกไป เป็นนานาชนิดทั้งที่ธาตุตั้งเดิมเหมือนกัน เปรียบเสมือนกับการนำภาชนะต่างรูปต่างขนาดไปบรรจุ น้ำที่มาจากแหล่งเดียวกัน

นอกจากความแตกต่างกันทางกายภาพอันเป็นคุณสมบัติภายนอกแล้ว มนุษย์กับสัตว์ยังมีข้อแตกต่างกันทางคุณสมบัติภายในอีกด้วย คือความแตกต่างกันในระดับคุณธรรม ความแตกต่างกันนี้มิใช่ความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา เพราะว่าคุณธรรมในตัวสรรพสิ่งย่อมมีเนื้อหาเดียวกันดังได้กล่าวมาแล้วว่าคุณธรรมก็คือส่วนที่เป็นธรรมชาติแท้ในตัวสรรพสิ่ง และธรรมชาติแท้ดังกล่าวก็คือส่วนที่รับมาจาก "หลัก" อันเป็นกฎเกณฑ์รวมที่มีอยู่ในสรรพสิ่ง โดยเท่าเทียมกัน แต่ความแตกต่างระหว่างคุณธรรมในตัวสัตว์กับมนุษย์นั้น เป็นความแตกต่างกันในระดับความสมบูรณ์ กล่าวคือ ธรรมชาติแท้หรือคุณธรรมในตัวมนุษย์จะมีระดับความสมบูรณ์มากกว่าในของสัตว์ และคุณธรรมของสัตว์ในแต่ละชนิดก็มีระดับความสมบูรณ์ที่แตกต่างกัน ไปอีกด้วย

คำว่าอีกระดับความสมบูรณ์ที่แตกต่างกันของคุณธรรมนี้ หมายถึงความแตกต่างกันในแง่ของ "ปริมาณ" แต่เพียงแง่เดียวเท่านั้น มิได้รวมไปถึงความสมบูรณ์ในแง่คุณภาพแต่อย่างใด เพราะคุณภาพของธรรมชาติแท้ในสรรพสิ่งย่อมมีลักษณะ เป็นคุณธรรมที่มีคุณภาพสมบูรณ์เท่าเทียมกันหมด กล่าวอีกนัยหนึ่ง ธรรมชาติแท้ที่มีคุณภาพไม่สมบูรณ์ย่อมไม่อาจได้ถือว่าเป็นธรรมชาติที่แท้ได้เลย ดังนั้น สรรพสิ่งจึงมีธรรมชาติแท้ที่เท่าเทียมกันในแง่ของเนื้อหาและคุณภาพเสมอ จะต่างกันได้ที่แต่ในแง่ปริมาณเท่านั้น

ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างระดับความสมบูรณ์ทางเนื้อหา เปรียบไปก็คล้ายดังแสงส่องมาจากดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ ฉากทุกเป็นในที่โล่งแจ้งก็ย่อมได้รับแสงนั้น โดยตลอดดวงทั่ว แต่ฉากอยู่ภายในมุ้ง ก็จะถูกมุ้งก็คดียางไว้ ปิดบังมิให้ได้รับแสงสว่างทั้งหมด ทำให้มองเห็นบางในบางมุมและมองไม่เห็นบางในบางมุม ความขุ่นมัวและความทึบแสงทั้งปวงเกิดขึ้นได้จากอำนาจการกระทำของ "ฉี่" และยังมีอิทธิพลที่แตกต่างกับมุ้ง เปรียบดังมุ้งที่ปิดบังแสงจากดวงอาทิตย์¹

มนุษย์และสัตว์จึงมีคุณธรรมไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือมนุษย์จะมีธรรมชาติแท้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมหลักทั้ง 4 ครบถ้วนในขณะที่สัตว์ต่างๆมีอยู่ไม่ครบถึงแม้ว่าในสัตว์บางชนิดจะสามารถแสดงคุณธรรมได้ในบางข้อ เช่น ในหมู่ม้าและมดงานมีคุณธรรมของการ เชื้อขังผู้นำ เกรงครัดในวินัยและหน้าที่การงาน ในหมู่นกขี้จิ้งจอกมีความรักที่ลึกซึ้งต่อกันระหว่างพ่อกับลูก² เป็นต้น แต่คุณธรรมเหล่านี้ก็เป็นคุณธรรมที่จำกัดอยู่แต่เพียงในแง่เดียวเท่านั้น ผิดกับคุณธรรมในตัวมนุษย์ที่สามารถแสดงออกในกาละเทศะที่กว้างขวางกว่ามาก นอกจากนี้ "ก๊" ยังได้สร้างข้อจำกัดให้สัตว์มีองค์ประกอบทางกายภาพที่ไม่สามารถรักษาคุณธรรมของตนได้อีกด้วย³ ส่วนมนุษย์ถูกสร้างให้มีสติปัญญาซึ่งเป็นหนทางให้สามารถเลือกเจริญคุณธรรมอย่างไรก็ได้ โดยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่ามนุษย์มีธรรมชาติแท้ที่สมบูรณ์กว่าธรรมชาติแท้ของสัตว์อื่นๆ

¹ Chu Hsi, The Philosophy of Human Nature, pp.60-61.

There is no difference in the degree of its completeness. It is like the light of the sun or moon. In open spaces it is seen in its entirety, but under a mat-shed it is hidden and obstructed so that some of it is visible and some not. The opacity and grossness belong to the Ether, and result in the Nature being hidden and obstructed as if by a mat-shed.

² Ibid., p.64.

³ Ibid., p.61.

เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะ ในขบวนการกำเนิดเป็นรูปธรรมของมนุษย์ขึ้นนั้น ปฏิกริยา
ระหว่างยีนและยีนจะทำให้ปฏิกิริยาทั้ง 5 ประกอบเข้าด้วยกันในสัดส่วนที่สมดุลย์เหมาะสมที่สุด
ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์ทางกายภาพมากที่สุด ความสมบูรณ์ทางกายภาพดังกล่าวนี้
เกี่ยวพันไปถึงการกำหนดคุณภาพของธรรมชาติในกาย ในตัวด้วย กล่าวคือ สัดส่วนที่สมบูรณ์ทาง
กายภาพจะทำให้รูปธรรมมีโคบคั้งวิถีแห่งการรับธรรมชาติที่แท้ไว้แต่อย่างใด เป็นเหตุให้มนุษย์
สามารถรับเอากฎเกณฑ์ของจักรวาล(หลัก)มาไว้ในตัวได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผิดกับสัตว์ชนิดอื่นๆ
ซึ่งแม้จะประกอบด้วยปฏิกิริยาทั้ง 5 ครบถ้วนเช่นกัน แต่ลักษณะการประกอบกันของธาตุดังกล่าว
ไม่มีความบรรสานสอดคล้องกับการรับเอาธรรมชาติที่แท้มาไว้ได้ทั้งหมดดัง เช่นมนุษย์ แง่มุมที่เกิด
ขึ้นจากความไม่สมดุลย์ทางกายภาพ จึงเป็นรูปธรรมที่บคั้งมิให้สัตว์ได้รับสัจภาวะทั้งหมด สัตว์จึง
มีขีดจำกัดในการแสดงคุณธรรมได้เฉพาะบางระดับ และสัตว์บางชนิด ก็ไม่สามารถแสดงคุณธรรม
อันเป็นธรรมชาติในกายในตัวออกมาได้เลย

ลูซี่จึงมีความเชื่อว่า องค์ประกอบทางกายภาพของสิ่งต่างๆ มีบทบาทเกี่ยวข้องกับ
คุณธรรมภายในตัวของสิ่งนั้นๆด้วย รูปร่างที่สมดุลย์อมเป็นที่สำหรับรองรับธรรมชาติที่สมบูรณ์
มากกว่ารูปร่างที่ไม่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนกับการเจาะบานหน้าต่างที่เหมาะสมกับทิศทาง ย่อมทำ
ให้ภายในตัวอาคารได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ได้เต็มที่สมบูรณ์กว่าบานหน้าต่างที่เจาะไว้ไม่
สมดุลย์กับทิศทาง ความสมบูรณ์ทางกายภาพจึง เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดความแตกต่างภายใน
ของเหล่าปัจเจกภาวะทั้งหลายด้วย

ให้สังเกตด้วยว่า ทำไมมนุษย์จึงมีศีรษะกลมเหมือนหนึ่งสี่เหลี่ยมจัตุรัส และไม่มีฝ้าเท้าที่
เป็นเหลี่ยมเหมือนกับลักษณะของแผ่นดิน นี่เป็นเพราะว่าไดถูกกำหนดสร้างขึ้นมาเป็นอย่างดี
โดยได้รับ"ฉี่"ของจักรวาลที่สมบูรณ์ และโดยเหตุนี้ มนุษย์จึงมีองค์แห่งปัญญาและคุณธรรม
เป็นสมบัติครอบครอง ส่วนหมูสัตว์อื่นได้รับ"ฉี่"ที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น นกและสัตว์จำพวกอื่นๆ

หลายจึงมีลำตัวที่ขนานกับพื้นดิน และศีรษะหนึ่งปวงก็ตั้งตัวอยู่ โดยเอาศีรษะพุ่งลงสู่พื้นดิน สัตว์และพืชเหล่านี้ แม้จะมีคุณธรรมหรือปัญญาอยู่บ้าง แต่ก็จะต้องออกไคโดยจำกััดเงิ่งในเงไคเงหนึ่งเงนั้น¹

ข้อที่นำสังเกตในที่นี้ก็คือ จูมีมีความเชื่ออยู่ว่า ในหมู่มสัตว์เดรจฉานก็ยังมีหักภษษของ คุณธรรมแฝงอยู่ในตัว เช่นเดียวกับมนุษย์ แม้ว่าจะ เป็นคุณธรรมที่ไม่สมบูรณ์เท่าเทียมกันก็ตามดังที่ เขาไคแสดงควมเห็นเอาไว้วา

...เป็นความจริงที่วว่า เรายังไม่มีหนทางในการพิสูจน์ถึงควมมีอยู่ของ คุณธรรมทั้ง 4 ภายในธรรมชาติของสัตว์ชั้นต่ำ แต่มีเหตุผลอะไร เอาที่จะใช้สนับสนุนความเห็นที่วว่า สัตว์เหล่านั้นปราศจากคุณธรรม เรายังมิได้ศึกษาหรือสอบสวนธรรมชาติของสัตว์เหล่านั้น อย่างแน่ชัด จึงจำเป็นตองรลเพื่อพิจารณาบัญหาดังกลาวให้รอบคอบกวานี้²

...แม้ว่าเราจะไม่สามารถนิยาม เหยิน, อี, หลี่, จื่อ ของสัตว์ควยควมหมายเดียวกันกับ ที่มนุษย์ใช้กันอยู่ แต่เราก็ยังไม่อาจสรุปไคเช่นกันวว่า สัตว์เหล่านั้นปราศจากคุณธรรม ดังกลาว³

¹ Ibid., pp.67-68.

Notice, too, how in man the head is round resembling the heavens, and his feet square like the earth. He is well poised and erect. He receives the Ether of the Universe in its perfection, and therefore possesses moral and intellectual faculties. As received by other creatures the Ether of the Universe is imperfect, and therefore birds and beasts are horizontal in form, and grassed and trees have head downwards and tail upwards. Such creatures as have intelligence have it in one direction only;...

² Ibid., p.73.

...it is true that there is nothing in which we can discern these principles in the nature of minute creatures, yet what is there to show that they do not possess them? This species has not yet been thoroughly investigated; you need to consider the subject more carefully.

³ Ibid., p.70.

Although we cannot predicate Love, Righteousness, Reverence, and Wisdom of such things in the same sense as of man, yet, neither can we say that they are wholly without these nature-principles.

จุดีจึงมีความเห็นที่ต่างกับของ เมิงจื่ออยู่ตรงที่ไม่ได้ถือเอาการมีหรือไม่มีคุณธรรมเป็นเรื่องแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างสัตว์กับมนุษย์ มนุษย์จะต่างกับสัตว์ก็โดยที่ดัชนีความสมบูรณ์ของคุณธรรม และโอกาสในการพัฒนาคุณธรรม ทั้งความแตกต่างดังกล่าวสืบเนื่องสัมพันธ์กับความแตกต่างทางกายภาพด้วย สัตว์ที่มีคุณธรรมยังคงถูกนับว่าเป็นสัตว์อยู่ก็เพราะคุณธรรมนั้นเป็นคุณธรรมที่ไม่สมบูรณ์ และมนุษย์ที่ไม่มีโอกาสของคุณธรรมแสดงออกมาเลยก็ยังคงถือว่าเป็นมนุษย์อยู่ เพราะยังมีโอกาสที่จะพัฒนาคุณธรรมภายในตัวให้เด่นชัดสมบูรณ์ขึ้นทุกเมื่อ เพียงแต่ยังมีได้ใช้โอกาสที่มีมากกว่าสัตว์ดังกล่าวนี้เท่านั้นเอง

จากตัวอย่างแสดงความแตกต่างระหว่างธรรมชาติของมนุษย์กับของสัตว์ดังที่ได้อธิบายมานี้ สามารถสรุปได้ว่า บั๊จ เจกภาพทั้งปวงที่มีวิวัฒนาการมาจากจักรวาลนั้น ได้ถูกจัดสรร แบ่งเป็นชนิด และหมวดหมู่ขึ้นได้ด้วยการกระทำของ "ฉี" ความแตกต่างกันระหว่างหมวดหมู่นี้ เป็นไปทั้งในแง่ของธรรมชาติปรากฏการณ์หรือรูปธรรมภายนอก และทั้งในแง่ธรรมชาติแห่งหรือดัชนีความสมบูรณ์ของคุณธรรมภายใน ถึงแม้ว่าธรรมชาติดั้งเดิมของบั๊จ เจกภาพทั้งหลายจะเหมือนกันหมด แต่โดยอิทธิพลของขบวนการกำเนิดที่ควบคุมโดย "ฉี" ก็จะทำให้บั๊จ เจกภาพดังกล่าวแบ่งแยกแตกต่างกันออกไปเป็นชนิดต่าง ๆ นานาตามดัชนีความสมบูรณ์ของ "ฉี" ที่ได้รับ ซึ่งจะกระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติแก่ภายในพร้อมกันไปด้วย โครงสร้างธรรมชาติของสรรพสิ่งจึงมีทั้งลักษณะร่วมและลักษณะแตกต่างจากกัน โดยที่ "บ่อเกิดของลักษณะร่วมอยู่ในอำนาจของ หลี่ และบ่อเกิดของความหลากหลายอยู่ในอำนาจของ ฉี" ¹

ข. ความแตกต่างกันในระหว่างธรรมชาติของมนุษย์ด้วยกันเอง

ความแตกต่าง โดยชนิดหรือหมวดหมู่ของบั๊จ เจกภาพทั้งหลายนั้น เป็นไปเนื่องจากความแตกต่างของระดับดัชนีความสมบูรณ์ของ "ฉี" ที่แต่ละสิ่งหรือชนิดได้รับมาไม่เท่าเทียมกัน เช่นมนุษย์มี "ฉี" ที่สมบูรณ์กว่าสัตว์ และสัตว์มี "ฉี" ที่สมบูรณ์กว่าพืช เป็นต้น ประเภทหรือหมวดหมู่ของสรรพสิ่งอันหลากหลายจึงขึ้นอยู่กับเกณฑ์ความสมบูรณ์ของ "ฉี" เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม บั๊จ เจกภาพที่สังกัด

¹ Ibid., p.62.

อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันหรือมี "ฉี" ที่สมบูรณ์เท่าๆกัน ก็ไม่จำเป็นจะต้องมีธรรมชาติปรากฏการณ์แสดง ออกเหมือนกันเสมอไป ดังจะเห็นได้ว่า ในหมู่มนุษย์ด้วยกันเอง แม้จะมีรูปลักษณะแห่งความเป็น มนุษย์เท่าเทียมกัน แต่สติปัญญา การแสดงออก ตลอดจนอุปนิสัยใจคอก็ยังมีระดับที่ค้ำขึ้นแตกต่างกัน ออกไปอีกอย่างหลากหลาย

แม้ในหมู่มนุษย์ด้วยกันเองจะมี "ฉี" ที่สมบูรณ์เท่าเทียมกันด้วย เป็นข้อที่ทำให้แตกต่างจากสัตว์ โลกชนิดอื่นออกไป แต่ในความสมบูรณ์ที่เท่าเทียมกันดังกล่าวก็ยังมีระดับความแตกต่างกันในแง่ คุณภาพอีกด้วย เปรียบเสมือนกับร่มที่ใช้กางกันแสงอาทิตย์ แม้จะมีขนาดและรูปร่าง เหมือนกัน ให้ร่มเงาในรัศมีเท่ากัน แต่หากวัสดุที่ใช้ทำร่มมีความแตกต่างกัน ร่มเงาที่เกิดขึ้นก็ย่อมรับแสง ได้ไม่เท่ากัน เช่นถ้ามทำด้วยวัสดุโปร่งใส เงาที่เกิดขึ้นจะมีแสงมากกว่าร่มที่ทำด้วยวัสดุทึบแสง เป็นต้น จูฬิใช้คำว่า "ชิง" (ใส) และคำว่า "จว้อ" (ขุ่นมัว) แสดงคุณสมบัติที่แตกต่างกันของ "ฉี" ดังกล่าวไว้ว่า "ผู้ที่มืองค์ประกอบของ ฉี ที่แจ่มใส (ชิง) จะเป็นนักปราชญ์หรือผู้ดีจึงมีธรรมชาติเปรียบเสมือนไข่มุก ที่วางอยู่ภายในน้ำที่ใสเย็น ส่วนผู้ที่มืองค์ประกอบแห่ง ฉี ที่ขุ่นมัว (จว้อ) ก็จะกลายเป็นผู้ที่ทำชั่ว ไร้เวลาซึ่งมีธรรมชาติเปรียบเสมือนไข่มุกที่จมอยู่ในโคลนตม" ¹

ความแจ่มชัดของ "ฉี" ที่ไม่เท่ากันในแต่ละบุคคลนี้เองที่เป็นเครื่องแบ่งแยกทำให้เกิดความ หลากหลายในระดับคุณภาพของมนุษย์ขึ้น บุคคลจึงมีความแตกต่างไม่เท่าเทียมกันได้แม้ว่าจะมี ธรรมชาติดั้งเดิมที่เหมือนกันและมี "ฉี" ที่สมบูรณ์เท่ากันก็ตาม อย่างไรก็ตาม ความแจ่มใสของ "ฉี" ดังกล่าวนั้นก็เป็นสิ่งที่สามารถขัดเกลาหรือปรับปรุงแก้ไขได้ มนุษย์ที่มีกิเลสอันหยาบคายจึงมี โอกาส ในการระงับแก้ไขให้มีกิเลสเบาบางและมีคุณภาพดีขึ้นได้เสมอ ผิดกับสัตว์ดิฉนไม่เท่าเทียมกันที่ดู

¹ Ibid., p.91.

Those whose ethereal endowment is clear are the saints and sages in whom the Nature is like a pearl lying in clear cold water. Those whose ethereal endowment is turbid are the foolish and degenerate, in whom the Nature is like a pearl lying in muddy water.

กำหนด โดยมีความสมบูรณ์ของ "ฉี" เป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นความแตกต่างที่ไม่อาจจะแก้ไขได้เนื่องจาก เป็นสิ่งที่ได้ถูกกำหนดเอาไว้แล้วตั้งแต่ต้น การเลื่อนกันของปัจเจกภาพที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันจึง สามารถเป็นไปได้ แต่ไม่อาจจะหันมาจนข้ามหมวดหมู่กันไปได้

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างของธรรมชาติมนุษย์ในทัศนะของจูซี จึงไม่ได้แตกต่างไป จากโครงสร้างของปัจเจกภาพอื่นๆแต่อย่างใด โดยที่ต่างก็เป็น โครงสร้างในลักษณะเดียวกันกับ โครงสร้างของจักรวาล กล่าวคือ ประกอบด้วยกฎเกณฑ์อันเป็นนามธรรมบริสุทธิ์ส่วนหนึ่ง และ หลังในการสร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมอีกส่วนหนึ่ง องค์ประกอบทั้งสองส่วนนี้ได้อาศัยซึ่งกันและกัน เกิดเป็นธรรมชาติปรากฏการณ์อันหลากหลายขึ้น ส่วนความแตกต่างระหว่างปัจเจกภาพทั้งหลายนั้น เกิดขึ้นเนื่องจากอิทธิพลแห่งอนิจลักษณ์ของ "ฉี" โดยที่ "ฉี" เป็นเกณฑ์กำหนด ความแตกต่างระหว่างหมวดหมู่ และความแจ่มชัดของ "ฉี" เป็นเกณฑ์กำหนดความแตกต่างระหว่าง ตัวตนเฉพาะของแต่ละปัจเจกภาพ

มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์เครื่องอื่นก็ เพียงแต่ในลักษณะของปรากฏการณ์ซึ่ง เป็นไปตาม อิทธิพลการกระทำของ "ฉี" เท่านั้น ส่วนธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์และสัตว์ตลอดจนสรรพสิ่งใน จักรวาล ย่อมเป็นธรรมชาติที่ดำรงเพียงพร้อมด้วยเหตุผลเหมือนกันหมด การที่เมิ่งจื่อกล่าวว่า ธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่ดี จึงเป็นการกล่าวของผู้ซึ่งเห็นแจ่มแจ้งถึงลงไปถึงรากฐานของโครงสร้างที่แท้ และเมื่อกล่าวว่าธรรมชาติของมนุษย์ต่างจากธรรมชาติของสัตว์ ก็น่าจะ เป็นการกล่าวที่หมายถึงเพียงระดับธรรมชาติปรากฏการณ์เท่านั้น ส่วนส่วนที่อ้างว่าธรรมชาติ ของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่เลว ก็มีความถูกต้องอยู่บางในแง่ที่เห็นว่ามนุษย์มีธรรมชาติบางอย่าง รวมอยู่กับสัตว์อื่นๆ แต่เป็นการมองเห็นเพียงแต่ระดับปรากฏการณ์เท่านั้น ไม่เห็นแจ่มถึงแก่นแท้ ที่แฝงลึกอยู่ จูซีจึงมีความเห็นว่า สุนจื่อเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์อยู่บ้าง แต่เป็นความเข้าใจ ที่ยังไม่ลึกซึ้งพอ

ปัญหาเรื่องความเลวร้าย

อุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของปรัชญาฝ่ายที่ถือว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ดีนั้น ก็คือการตอบปัญหาเรื่องสาเหตุและที่มาของความเลวร้ายอันเป็นสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่ามีแฝงอยู่ในกมลสันดานของมนุษย์ทุกตัวคนมากบ้างน้อยบ้าง คำอธิบายแบบกำปั้นทุบดินของเมิ่งจื่อที่ว่า ความเลวร้ายเกิดจากการสูญเสียความดีไปนั้น กลายเป็นปัญหาที่ทิ้งเอาไว้ให้เป็นที่ถกเถียงกันในหมู่สานุศิษย์ ของลัทธิขงจื่อในภายหลังอยู่เป็นเวลานาน จนเมื่อถึงสมัยของจูซี หลังจากที่ได้อภิปรายถึงที่มาและ โครงสร้างของมนุษย์มาแล้ว ก็จะพบว่า การตอบคำถามเกี่ยวกับที่มาของความเลวร้าย มิใช่เป็นปัญหาที่หนักหนาสำหรับจูซีแต่อย่างใด

จูซีมิได้มอง โครงสร้างของมนุษย์แต่เพียงแง่เดียวดัง เช่นที่เมิ่งจื่อได้มองเอาไว้ ดังนั้น แม้เขาจะมีความเชื่อเช่นเดียวกันว่า ธาตุแท้ดั้งเดิมของมนุษย์มีลักษณะ เป็นนามธรรมบริสุทธิ์ที่ดีงาม แต่เขาก็ยังมีความเห็นต่อไปอีกว่า นามธรรมอันดีงามดังกล่าวย่อมไม่สามารถปรากฏ เป็นรูปธรรมใดๆ ได้หากปราศจากหลังสร้างสรรค์ของ "ฉี่" ธรรมชาติหรือ "จิ้ง" ย่อมไม่อาจมีอยู่ได้ โดยปราศจาก "ฉี่" โดยเหตุนี้ แม่ "ฉี่" จะไม่ถูกนับว่าเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ แต่ก็เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ จากจุดนี้เองที่จูซีได้ โยงเข้าสู่ปัญหาเรื่องที่มาของความเลวร้าย

ธรรมชาติของมนุษย์ทั้งสองภาคในทัศนะของจูซีนั้น หากจะนำมาแบ่ง โดยอาศัยเวลา เป็นเกณฑ์แล้ว ก็จะพบว่า ธรรมชาติแท้ (essential nature) จะบังถึงธรรมชาติภาคที่ยังไม่ได้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น ส่วนธรรมชาติปรากฏการณ์ (physical nature) จะเป็นธรรมชาติภาคที่เกิดขึ้นภายหลัง เมื่อกลายเป็นรูปธรรมขึ้นแล้ว ก่อนที่จะเกิดเป็นรูปธรรมที่ธรรมชาติย่อมต้องมีความบริสุทธิ์ เต็มเปี่ยมไปด้วยสาระอันดีงามสมกับที่เป็นสัจภาวะของจักรวาล ทั้งนี้เป็นไปตามมูลบทที่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์เป็นกฎเกณฑ์ที่รับมาจากกฎเกณฑ์สากล และกฎเกณฑ์สากลดังกล่าวมีลักษณะ เป็นกฎแห่งศีลธรรมอยู่ด้วย เมื่อธรรมชาติดั้งเดิมดังกล่าวนี้ ถูกสร้างให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้น โดยกระบวนการสร้างสรรค์ของ "ฉี่" แล้ว ความบริสุทธิ์ของนามธรรมดั้งเดิมก็จะมัวหมองลงตามสภาพอันหลากหลายที่ "ฉี่" ได้สร้างให้ และเป็นเหตุให้เกิดเป็นความเลวร้ายขึ้นพร้อมๆ กัน โดยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ความเลวร้ายเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับการที่ธรรมชาติแท้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นจากการกระทำของ "ฉี่" หรือจะกล่าวได้ว่า "ฉี่" เป็นตัวการทำให้เกิดความเลวร้าย

ขึ้นก็ย่อมไม่เป็นการผิด ในทันทีทันใดที่ธรรมชาติเห็นได้ถูกถ่ายทอดเข้าสู่ตัวของมนุษย์ซึ่งถูกสร้างขึ้น โดยขบวนการของ "ฉี่" ความบริสุทธิ์ก็เริ่มค้างพรอย และความเลวร้ายก็จะเกิดขึ้นพร้อมๆกัน อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้¹ จูซีจึงได้กล่าวอธิบายไว้ว่า "แม้ธรรมชาติของมนุษย์แต่ดั้งเดิมจะเป็นธรรมชาติที่ดีเหมือนกันหมดทุกคน แต่ก็ยังมีบางคนที่เป็นคนดีมาแต่กำเนิด และก็มีบางคนที่เป็นคนเลวมาแต่กำเนิด"² และ "ธรรมชาติแท้ย่อมมีแต่ความดี ไม่มีความเลวร้ายเจือปนอยู่ ส่วนที่นับว่าเป็นธรรมชาติปรากฏการณ์เท่านั้น จึงจะมีการแบ่งแยกว่าดีหรือเลว"³

ความเลวร้ายจึงเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติดั้งเดิมอันดีงามของมนุษย์แต่อย่างใด เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในภายหลัง โดยการกระทำของ "ฉี่" เป็นเหตุสร้างความมัวหมองให้แก่กฎเกณฑ์อันบริสุทธิ์ อย่างไรก็ตาม หิงส์เกตว่า แม่ "ฉี่" จะเป็นต้นเหตุหรือที่มาของความเลวร้ายดังกล่าว แต่ก็มีใต้หมายความว่า "ฉี่" จะมีสมบัติแห่งความเลวร้ายเป็นองค์คุณอยู่ในตัวแต่อย่างใด โดยธรรมชาติแล้ว "ฉี่" ย่อมเป็นสภาวะที่ดั่งงามด้วย เช่นเดียวกันเนื่องจากมีฐานะเป็นอันติมสัจจะพื้นฐานของจักรวาลอย่างหนึ่งดังที่จูซีได้กล่าวเอาไว้ตอนหนึ่งว่า "แม่แต่ในกรณี ที่ ฉี่ ได้แสดงออกเป็นรูปธรรมที่เลวร้าย แต่ ฉี่ ก็มีใช้อะไรอื่นนอกจากความดีงาม ดังนั้น ความเลวร้ายจึงไม่อาจถูกนับได้ว่าเป็นสิ่งเดียวกับธรรมชาติ"⁴ ปัญหาก็คือ ในเมื่อความเลวร้ายไม่ใช่คุณสมบัติในตัว "หลี่" หรือ "ฉี่" อันเป็นผู้กำหนด และหิงส์เกตว่าในตัวของ "ฉี่" อันเป็นผู้ให้กำเนิดเช่นนี้แล้ว ความเลวร้ายจะปรากฏขึ้นในตัวของสรรพสิ่งซึ่งเป็นผลผลิตจากการผสมประสานระหว่างสัจภาพอันดีงามทั้งสองนี้ได้อย่างไร สิ่งที่ดีงามสองสิ่งเมื่อประกอบกันเข้า ก็น่าจะให้ผลผลิตที่ดีงามขึ้น แทนที่จะเจือปนด้วยความเลวร้ายดังที่เป็นอยู่ ปัญหานี้ จูซีได้ตอบโดยการวิเคราะห์นิยามของความเลวร้ายเอาไว้ว่า "ความเลวร้ายได้ชื่อว่าเป็นความเลวร้าย มิใช่เพราะธรรมชาติหรือ

¹ J. Percy Bruce, Chu Hsi and His Masters, p.220.

² Chu Hsi, The Philosophy of Human Nature, p.85.

³ โจวซือผู้, จงก่าวเจ้อเสวียสื่อ, หน้า 374.

⁴ Chu Hsi, The Philosophy of Human Nature, pp.127.

สาระของมันเป็นความเลวร้าย แต่เป็นเพราะความไม่พอดีเหมาะสม สิ่งที่มีความเลวร้ายจึงเนื่องมาจากความ เกินไป หรือ ขาดไป นั้นเอง" ¹ ความเลวร้ายในทัศนะของจูซีจึงมีลักษณะเป็นสภาวะที่ขาดคุณภาพหรือปราศจากความกลมกลืนกันในระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เมื่อใดที่การประกอบกันเป็นรูปธรรมของ "ฉี" ทำให้เกิดความไม่สมดุลย์กับธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์ ความเลวร้ายก็จะเกิดขึ้น และเมื่อความเสียสมดุลย์ดังกล่าวหมดไป สิ่งที่เราเรียกว่าความเลวร้ายก็จะหมดตามไปด้วย ทำให้รูปธรรมที่แสดงออกมีความดีงามใกล้เคียงกับธรรมชาติที่แท้ ความเลวร้ายจึงเป็นเรื่องที่เกิดจากความบกพร่องหรือผิดพลาดทางด้านเทคนิคของการประกอบ การ มิใช่เพราะคุณภาพในเนื้อหาของสิ่งที่นำมาประกอบกันแต่อย่างใด เปรียบเสมือนกับการปั้นรูปของปฏิมากร แม้จะมีแบบที่ดีงาม และมีวัสดุตลอดจนกรรมวิธีในการปั้นที่ดีงาม แต่ก็อาจจะเกิดความผิดพลาดในการประกอบ การได้ ทุกเมื่อ ทำให้รูปปั้นผิดเพี้ยนไปไม่สมบูรณ์เท่ากับแบบที่วางเอาไว้ การประกอบกันระหว่าง "ฉี" กับ "ฉี" ในความหมายก็เป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้น แม้ "ฉี" กับ "ฉี" จะมีสมบัติแห่งความดีงามเป็นพื้นฐานในตัว แต่ก็อาจเกิดความเลวร้ายขึ้นจากการเสียสมดุลย์ในการประกอบ การ ได้เสมอ

ตัวอย่างของความเลวร้ายที่เกิดจาก การขาดสมดุลย์ระหว่าง "ฉี" กับ "ฉี" ในชีวิตประจำวัน ที่พอจะใช้เปรียบเทียบให้เห็นได้ ก็คือการใส่เหตุผลกับการใช้อารมณ์ เหตุผลเป็นภาคที่สืบเนื่องมาจากกฎเกณฑ์สากล จึงถูกนับว่าเป็นส่วนของธรรมชาติแท้(ฉี) ส่วนอารมณ์เป็นรูปธรรมที่เกิดจากอำนาจการกระทำของ "ฉี" จูซีจะไม่ถือว่า อารมณ์หรือเหตุผลเป็นสิ่งที่มีความเลวร้ายอยู่ในตัว แต่เมื่อใดที่เกิดกรณี การใส่เหตุผลมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของอารมณ์ ก็จะทำให้เกิดความเลวร้ายขึ้นได้ เช่นเดียวกับกรณี ที่มีการใช้อารมณ์โดยไม่คิดถึงเหตุผล การประกอบกันระหว่าง เหตุผลกับอารมณ์จึงต้องถูกควบคุมให้อยู่ในสัดส่วนที่สมดุลย์ เหมาะกับสภาวะการอยู่ เสมอ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ยากจะเป็นไปได้ เนื่องจากสัดส่วนการประกอบกันของทั้งสองภาคมักจะ เปลี่ยนแปลงไม่คงที่เพราะ เหตุแห่งธรรมชาติของ "ฉี" ซึ่ง เป็นอนิจจัง จนยากที่จะควบคุมรักษาความสมดุลย์อยู่ได้ ตลอดเวลา และนี่คือเหตุผลที่ช่วยสนับสนุนเมิ่งจื่อที่กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เปราะบางง่ายต่อการทำลาย

¹ Ibid., pp.127-128.

การที่จู๋ก็กล่าวว่า ธรรมชาติดั้งเดิมของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่ดีงาม จึงมิใช่คำประกันว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องมีกมลสันดานที่ดีงามเท่าเทียมกันมาแต่กำเนิด เพราะธรรมชาติดั้งเดิมในความหมายของเขา หมายถึงธรรมชาติที่ยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมอันเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดที่มนุษย์จะมีความแตกต่างกันมาตั้งแต่กำเนิดแม้จะมีธรรมชาติแท้ที่เหมือนกันก็ตาม กมลสันดานที่ติดตัวมาของมนุษย์จะดีเลวหายบตะเอียงคเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยที่ทำให้ได้รับ "ดี" จึงมีคุณสมบัติต่างกันไป ความเลวร้ายจึงเป็นสิ่งที่คู่กับ โลกแห่งรูปธรรมมาแต่แรกเริ่ม

อย่างไรก็ตาม ความเลวร้ายก็ไม่ใช่สถานะที่ถาวรของจักรวาล เนื่องจากเกิดขึ้นจากอิทธิพลของ "ดี" ซึ่งเมื่อถึงลักษณะเป็นคุณสมบัติ ผิดกับความดีงามที่เป็นกฎเกณฑ์อันนิรันดร์ ทัศนคติของจักรวาลจึงมักจะมีแนวโน้มไปสู่แนวทางที่ดีในชั้นปลายอยู่เสมอ ดังจะสังเกตเห็นได้จากการพยายามปรับตัวของธรรมชาติรอบตัวเราซึ่งมุ่งสู่สภาพที่มีความสมดุลยิ่งขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะตัวของมนุษย์เอง แม้จะไม่สามารถห้ามความเลวร้ายที่เกิดขึ้นและไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเลวร้ายได้ แต่มนุษย์ก็มีวิวัฒนาการควบคุมความเลวร้ายได้มากกว่าสัตว์โลกอื่น ทั้งนี้เนื่องจากมีองค์ประกอบของ "ดี" และ "ดี" ที่สมบูรณ์ที่สุดอยู่ในตัวดังที่ได้อธิบายมาแล้ว การสร้างความสมดุลในตัวเพื่อขจัดความเลวร้ายและเพื่อเข้าถึงธรรมชาติที่แท้ดั้งเดิม จึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายควรถือเป็นการกระทำที่สำคัญของชีวิต

สรุป

ปัญหาเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ เป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งในประวัติปรัชญาจีน นับตั้งแต่ปรากฏทฤษฎีของเมิ่งจื่อและซุนจื่อเป็นต้นมา ก็ได้มีผู้พยายามสังเคราะห์แนวความคิดของทั้งสองสายนี้เข้าด้วยกันมาตลอด เช่น หย่งฮงอธิบายว่า มนุษย์มีทั้งธรรมชาติที่ดีและเลวผสมกันอยู่ในตัว และหันหัว "เสนอทฤษฎี" "ฉันผิงจิ่ง" อธิบายว่า มนุษย์มีธาตุ 3 ชนิดประกอบกันเป็นธรรมชาติ ได้แก่ ธาตุดี ธาตุเลว และอหยาตธาตุ เป็นต้น แต่ความพยายามของนักปรัชญาดังกล่าวก็ไม่ประสบผลสำเร็จนัก จนกระทั่งถึงสมัยของจู๋ซีผู้ได้อาศัยทฤษฎีเรื่อง "หลี่" เป็นพื้นฐานในการอธิบาย ความพยายามสังเคราะห์ทฤษฎีธรรมชาติของมนุษย์ที่สำคัญทั้งสองสายเข้าด้วยกันจึงได้เริ่มเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นทฤษฎีที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความเป็นลัทธิขงจื๊อมากที่สุด

นอกจากจะเป็นการสนับสนุนความเชื่อของเมืองจ๊อผู้เป็นปรมาจารย์ที่สองของลัทธิขงจื้อว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความดีงามมาแต่ดั้งเดิมแล้ว จูรียังได้แสดงอรรถาธิบายแก้ไขข้อบกพร่องของเมืองจ๊อเอาไว้เป็นอย่างดีอีกด้วย โดยการอธิบายที่มาของความเลวร้ายและเหตุผลที่มนุษย์มีธรรมชาติที่ดีเหนือสัตว์อื่นได้อย่างแจ่มชัดสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างจักรวาลและวิวัฒนาการของจักรวาล คำอธิบายของเขาจึงมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้นอีก ในด้านระบอบการประนีประนอม จูรียังก็ได้ถือว่าทฤษฎีของสวี่นจื้อซึ่งตรงตามกับของเมืองจ๊อเป็นทฤษฎีที่ผิดแต่อย่างไร โดยอธิบายว่าเป็นเพียงการมองไปในอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งถึงแม้จะเห็นได้ไม่ลึกซึ้งเท่ากับเมืองจ๊อ แต่ก็มีใช้ความเห็นที่ผิดไปจากสัจจภาพแต่อย่างไร

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย